

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v združených stredných školách v SR v školskom roku 2007/2008

Komplexné inšpekcie sa uskutočnili v **9** združených stredných školách (ZSS), čo predstavuje **6,56 %** zo siete ZSS. Všetky kontrolované školy boli štátne, s vyučovacím jazykom slovenským. Vykonalo sa **627** hospitácií, z toho **251** vo všeobecnovzdelávacích predmetoch a **249** v odborných predmetoch, **10** na praxi, **117** v odbornom výcviku. Prizvaných bolo **11** odborníkov z praxe. Na základe inšpekčných zistení bolo **5** škôl celkovo hodnotených ako dobré, **4** ako priemerné.

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

Priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu sa sledoval z hľadiska kvality činnosti pedagógov a výsledkov učenia sa žiakov vo všeobecnovzdelávacích predmetoch, v odborných predmetoch, na praxi a v odbornom výcviku.

Hodiny **slovenského jazyka a literatúry** sa vyznačovali prevažne pokojnou a tvorivou atmosférou, s dobrou organizačnou štruktúrou. Prevažovali spoločná práca a metóda riadeného dialógu, použité boli aj skupinová práca, práca vo dvojiciach, samostatná práca a recitácia. Písomné práce a diktáty sa uskutočňovali v súlade s učebnými osnovami. Priebežne sa využívalo slovné hodnotenie i hodnotenie známku, ktoré bolo primerané predvedeným výkonom. Preukázané vedomosti, zručnosti žiakov a ich aktivita boli priemerné. Kvalita vyučovania slovenského jazyka mala priemernú úroveň.

Vo vyučovaní **cudzích jazykov** bola prevažne dobre zabezpečená cudzojazyčná atmosféra. Štruktúra hodín bola dobre premyslená, metódy a formy práce väčšinou prispôbovali učiteľia vedomostnej úrovni žiakov. Na hodinách anglického jazyka boli vhodne volené didaktické materiály zamerané na verbálnu komunikáciu. V niektorých prípadoch na hodinách nemeckého jazyka zaostávala komunikácia a rozvoj schopnosti porozumieť počutému originálnemu textu. Často absentovalo sebahodnotenie žiakov. Vedomosti a zručnosti žiakov boli priemerné. Vyučovanie cudzích jazykov malo priemernú úroveň.

Na hospitovaných hodinách **matematiky** prevažovali klasické formy a metódy vyučovania. Zvolené postupy nie vždy dostatočne zohľadňovali schopnosti jednotlivcov a pracovné tempo žiakov. Na niektorých hodinách učiteľia zadávali neprimerane náročné príklady. Vedomostná úroveň žiakov bola priemerná. Prejav učiteľov bol kultivovaný, atmosféra v triede mala pozitívny vplyv na správanie žiakov. Slovné hodnotenie a sebahodnotenie sa vyskytovalo sporadicky. Písomné práce predpísané učebnými osnovami sa nie vždy realizovali v predpísanom počte. Kvalita vyučovania matematiky mala priemernú úroveň.

Hodiny **spoločenskovedných predmetov** (dejepis, občianska náuka, náuka o spoločnosti) mali odlišnú úroveň. Pri neodbornom vyučovaní sa prejavovali prvky nekonceptnosti, žiaci neboli vhodnou formou podnecovaní k formovaniu vlastných postojov a názorov. Na hodinách dejepisu prevládali frontálne formy vyučovania, ktoré sa striedali s riadeným rozhovorom, prácou v skupinách i individuálnou činnosťou. Vyučovacie hodiny prebiehali v pokojnej atmosfére, interakcia medzi vyučujúcimi a žiakmi bola prevažne dobrá. Záujem o učenie a osvojovanie poznatkov žiakmi bol na nižšej úrovni. Efektivita vyučovacích hodín bola znížená tým, že vyučujúci diktovali žiakom poznámky z preberaného učiva, ktoré bolo v učebniciach. Kvalita vyučovania spoločenskovedných predmetov mala priemernú úroveň.

Pedagogické pôsobenie v **prírodovedných predmetoch** (informatika, chémia, fyzika, výpočtová technika, ekológia) bolo dobré, ovplyvnené dobrou efektivitou činností učiteľov, vytvorením pozitívnych podmienok pre učenie. Vo vyučovacom procese sa striedali rôzne činnosti a učebné

prístupy učiteľov, úlohy boli zamerané na všetky úrovne myslenia žiakov. Podmienky vyučovania boli dobré. Efektivita vyučovania vo vzťahu k cieľu a obsahu učiva bola na dobrej úrovni. Predmet informatika vyučovali aj nekvalifikovaní učitelia, čo negatívne ovplyvňovalo kvalitu vyučovania. Obsah učiva informatiky nebol vždy plnený v stanovenom rozsahu a učivo sa preberalo duplicitne aj v ďalších ročníkoch. Aktivitu žiakov na hodinách zvyšovala priebežná motivácia zo strany učiteľov. Vedomosti a zručnosti žiakov, ich vzdelávacie výsledky boli priemerné, v chémii v jednej škole málo vyhovujúce.

Vyučovacie hodiny **telesnej výchovy** boli organizačne premyslené, dobre pripravené. Z hľadiska efektivity boli vedené na veľmi dobrej úrovni. Vyučujúci striedaním herných a nácvichných činností udržiavali vysokú aktivitu žiakov. Komunikácia medzi vyučujúcimi a žiakmi bola využívaná najmä pri uplatňovaní spätnej väzby. Žiaci preukázali dobré pracovné návyky, úlohy plnili samostatne s primeraným fyziologickým zaťažením. Úroveň osvojených pohybových zručností a vedomostí žiakov bola dobrá.

V **odborných predmetoch** v odboroch SOŠ činnosť učiteľov bola efektívna, prevládala kultivovaná komunikácia medzi učiteľmi a žiakmi, využívali sa medzipredmetové vzťahy. Vyučovalo sa prevažne v odborných učebniach. Organizácia práce bola dobrá, používali sa vhodné učebné pomôcky a didaktická technika. Aktivizujúce metódy a formy práce rozvíjali tvorivosť žiakov a zvyšovali ich záujem o učenie. Zreteľnou motiváciou žiakov bolo zabezpečenie spätnej väzby. Žiaci reagovali na podnety a stimuláciu, úroveň ich vedomostí, zručností vo vzťahu k učebným osnovám boli v jednotlivých triedach rozdielne, ale celkovo dosahovali dobrú úroveň. Negatívom bolo sporadické hodnotenie.

Vo vyučovaní **odborných predmetov** v odboroch SOU učitelia zapájali žiakov do činností. Spätaná väzba bola zabezpečovaná sporadicky, vyučujúci často neanalyzovali odpovede a výkony žiakov, malý priestor venovali sebahodnoteniu, spôsob hodnotenia nebol motivujúci. Hodiny boli väčšinou časovo dobre premyslené, špecifické ciele oznamovali učitelia žiakom na začiatku hodiny, avšak na konci nebolo vždy overené ich splnenie. Zvolené metódy a formy zodpovedali charakteru predmetu, na hodinách sa často uplatňovalo komunikatívne vyučovanie v kombinácii s klasickými metódami a formami práce. Vyučovací čas bol často neefektívne využívaný na diktovanie poznámok. Didaktická technika sa využívala sporadicky. Vyučovacie hodiny s vhodne volenými metódami a postupmi práce umožnili žiakom aktívnejšie sa zapájať do činností a výraznejšie sa podieľať na rozvoji komunikačných schopností a základných zručností. Vedomosti a zručnosti žiakov vo vzťahu k učebným osnovám boli na priemernej úrovni.

Na **odbornej praxi** majstri odbornej výchovy pracovali so žiakmi v skupinách. Dodržiavali sa technické normy pracovnej činnosti rovnako aj bezpečnostné a hygienické normy. Špecifické ciele boli oznamované žiakom na začiatku pracovného dňa. Zvolené metódy a formy práce prispeli k splneniu stanovených cieľov. Priebežná kontrola činnosti žiakov a spôsob hodnotenia boli motivujúce. **Žiaci preukazovali priemerné vedomosti** a zručnosti vo vzťahu k požiadavkám učebných osnov. Vyučovanie odbornej praxe malo dobrú úroveň.

Odborný výcvik sa realizoval vo vlastných alebo prenajatých priestoroch. Spolupráca so zmluvnými pracoviskami bola veľmi dobrá, materiálne vybavenie spĺňalo základné požiadavky pre dodržiavanie učebných osnov odborného výcviku. Denníky odborného výcviku boli vedené dôsledne. Spolupráca medzi majstrami odbornej výchovy a žiakmi i motivácia k praktickej činnosti žiakov boli na dobrej úrovni. V učebných odboroch technického zamerania sa vyskytli prípady nedodržania obsahu učebných osnov. Pracoviská spĺňali požiadavky hygieny a ochrany zdravia pri práci. Vedomosti a zručnosti žiakov boli na priemernej úrovni. Kvalita vyučovania odborného výcviku mala dobrú úroveň.

Rozvoj osobnosti žiakov dosahoval v kontrolovaných školách priemernú úroveň. Všetky školy mali vypracované školské poriadky, ktoré obsahovali práva a povinnosti žiakov. Zo zápisníc

z pedagogických rád a pracovných porád vyplynulo, že školský poriadok nebol vždy rešpektovaný všetkými žiakmi.

V školách bola funkčná poradenská komunikácia s dôrazom na aktívnu spoluprácu s rodičmi, poradenskými inštitúciami, so zriaďovateľom, úradom práce a políciou. Školy zabezpečovali aktivity environmentálnej výchovy, výchovy k manželstvu a rodičovstvu, protidrogovej prevencie a prevencie kriminality žiakov. **Preventívne a multidisciplinárne aktivity celkom** boli na dobrej úrovni.

Školy vytvárali veľmi dobré podmienky na upevňovanie spolupatričnosti a tradícií. Úspešne rozvíjali kontakty so školami podobného typu v zahraničí, s právnickými a fyzickými osobami v zabezpečovaní praktického vyučovania a uplatňovania absolventov. Žiaci reprezentovali školy na súťažiach zručností a stredoškolskej odbornej činnosti. Vedenie škôl primerane oceňovalo dosiahnuté úspechy žiakov v súťažiach. Niektoré školy vydávali vlastné školské časopisy, organizovali krúžkovú činnosť. V dvoch školách realizovali projekty Leonardo da Vinci – epanil, Ľudia bez kvalifikácie, Sprievodca cestovného ruchu, Otvorená škola 2007, Otvorená eLearningová škola. **Významné aktivity** škôl boli na dobrej úrovni.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Personálne podmienky boli prevažne dobré. Celková odborná a pedagogická spôsobilosť vyučovania v kontrolovaných školách bola 86,06 % (všeobecnovzdelávacie predmety – 86,68 %, odborné predmety 84,40 %). Negatívom bolo neodborné vyučovanie anglického jazyka a odborných predmetov v niektorých školách, požiadavky vzdelania nespĺňala časť vyučujúcich odborných predmetov a praxe.

Priestorové podmienky boli v dvoch kontrolovaných školách dobré. Vonkajšie a vnútorné objekty a priestory boli vyhovujúce vo vzťahu k počtu žiakov a zameraniu škôl. Pozitívom bolo, že všetky školy mali k dispozícii pre športové aktivity žiakov telocvične, posilňovne a ihriská. Stravovanie žiakov bolo zabezpečené v školských jedálňach alebo vo vlastných reštauračných prevádzkových pracoviskách.

Fondy učebníc sú zastarané, hoci sa neustále aktualizujú, chýbali učebnice najmä odborných predmetov. Na hodinách cudzích jazykov žiaci pracovali s učebnicami, ktoré si väčšinou kupovali z vlastných prostriedkov. Didaktická technika bola funkčná, vo vyučovacom procese sa nevyužívala dostatočne. Materiálno-technické vybavenie pracovísk odborného výcviku pre odbory zamerané na gastronómické služby bolo na dobrej úrovni, pre technické odbory na priemernej. **Materiálno-technické podmienky** celkom dosiahli priemernú úroveň.

Psychohygienické podmienky boli celkovo na priemernej úrovni. Nedostatky sa vyskytli v nedodržiavaní dĺžky prestávok a v jednej škole bol prekročený maximálny počet vyučovacích hodín v jednom dni. Vo všetkých školách bolo zabezpečené stravovanie a pitný režim žiakov.

Riadenie

Koncepčné zámery a ciele výchovy a vzdelávania v kontrolovaných školách vychádzali zo súčasného stavu s ohľadom na ich dlhoročné tradície, úspešnosť, potreby trhu práce a danosti regiónov. V súvislosti s potrebami regiónov školy postupne vyradujú zo siete škôl a školských zariadení študijné a učebné odbory, o ktoré nie je záujem a nahrádzajú ich novými. Koncepčné zámery orientovali na zvyšovanie kvality vyučovacieho procesu. Vytýčené koncepčné zámery a ciele boli reálne. Koncepčnosť, zameranie, ciele výchovy a vzdelávania a ich reálnosť dosiahli v celkovom hodnotení dobrú úroveň.

Plánovanie dlhodobých a krátkodobých úloh vychádzalo z koncepcií škôl a analýz výchovno-vzdelávacích výsledkov a činností za uplynulé obdobie. Organizácia pracovných porád, pedagogických rád, porád vedenia a zasadnutí predmetových komisií bola z hľadiska frekvencie dobrá, z hľadiska vecnosti a obsahu vyhovujúca. V zápisniciach z pracovných porád

a pedagogických rád chýbali uznesenia. Strategické a operatívne plánovanie bolo celkovo hodnotené na dobrej úrovni.

Organizačné, rokovacie, vnútorné a pracovné poriadky škôl boli spracované s ohľadom na podmienky škôl. V súvislosti s výkonom štátnej správy v 1. stupni vydali niektorí riaditelia rozhodnutia, ktoré mali nedostatky po formálnej a obsahovej stránke. Všetci vedúci zamestnanci absolvovali prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov, dve zástupkyne riaditeľky jednej kontrolovanej školy nepredložili osvedčenia o jej absolvovaní. **Odborné a pedagogické riadenie** bolo celkovo na dobrej úrovni.

Kontrolný systém mali školy rozpracovaný, zahŕňal však len niektoré oblasti kontrolnej činnosti. Nedostatočná bola frekvencia hospitácií, chýbala analýza výsledkov kontroly a neukladali sa opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Informačný systém bol funkčný, na dobrej úrovni. Prístup k informáciám bol včasný, aktuálny, prostredníctvom kvalifikovaných výchovných poradcov a zodpovedných pedagogických zamestnancov. Školy účinne spolupracovali so zákonnými zástupcami žiakov, zriaďovateľom, mestom, zmluvnými partnerskými organizáciami a podnikateľmi v regióne.

Plnenie učebných osnov bolo na dobrej úrovni. Nedostatky sa vyskytli v čiastočnom neplnení učebných osnov v predmetoch cudzie jazyky, matematika, slovenský jazyk a literatúra, hospodárske písomníctvo, stolovanie. Školy využívali možnosť 30 % úpravy obsahu a rozsahu učiva.

V školách sa uplatňovali schválené **učebné plány**. Dôsledne bola zabezpečená nadväznosť nastavbového štúdia na absolvovaný učebný odbor. Dodržiavanie učebných plánov bolo na dobrej úrovni.

Pedagogická dokumentácia bola funkčne vedená na predpísaných tlačivách. Negatívom boli nejednotnosť vo vypĺňaní katalógových listoch žiakov, nesprávne uvádzanie poradia predmetov v úvodnej časti v triednych knihách, zapisovanie učiva z cudzích jazykoch v cudzom jazyku a opravy zápisov nedovoleným spôsobom. Nedostatky sa vyskytovali aj vo vedení pedagogickej dokumentácii integrovaných žiakov. Kvalita predpísanej pedagogickej dokumentácie bola na priemernej úrovni.

Vedenia škôl dodržiavali platnú **školskú legislatívu**. Orientácia pedagógov v školskej legislatíve bola rôzna. Celkovo bolo dodržiavanie všeobecne záväzných a školských predpisov na dobrej úrovni.

Záver

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania boli na priemernej úrovni. Najlepšia úroveň vyučovania bola v predmetoch odborný výcvik a telesná výchova. Aktivitu a záujem o vyučovanie prejavovali žiaci najmä v odborných predmetoch a praxi. Dobre boli hodnotené významné aktivity škôl.

Personálne podmienky boli na priemernej úrovni. Odborná a pedagogická spôsobilosť bola vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch vyššia ako v odborných predmetoch. Všetky školy mali zriadené telocvične, priestory pre stravovanie žiakov a vybudované kabinety. Vybavenie výpočtovou technikou nebolo dostatočné. Učebnice chýbali hlavne v odborných predmetoch.

Koncepcné zámery a plánovanie škôl vychádzali zo súčasného statusu škôl, boli v súlade s rozvojovými zámermi a ich zameraním. Nedostatky v odbornom a pedagogickom riadení sa vyskytli hlavne v súvislosti s výkonom štátnej správy v 1. stupni v čiastočnom neplnení obsahu učebných osnov. Dobrú úroveň dosahoval informačný systém, kontrolný systém bol priemerný. Kvalitu pedagogickej dokumentácie znižovali formálne a obsahové nedostatky v jej vedení.

Výrazné pozitívne zistenia

- zapájanie škôl do projektov
- orientácia škôl na potreby regiónu a trhu práce

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- obnova fondu učebníc
- výkon štátnej správy v 1. stupni
- zvyšovanie úrovne vyučovacieho procesu uplatňovaním inovačných metód

Pretrvávajúce nedostatky a problémy

- málo efektívny kontrolný systém
- vedenie pedagogickej dokumentácie

Smerovanie vývoja

- školy rozširovaním ponuky študijných a učebných odborov reagujú na trh práce
- klesá záujem žiakov o štúdium stavebných, stolárskych a krajčírskych učebných odborov

Odporúčania a podnety**Riaditeľom združených stredných škôl**

- skvalitniť vnútorný kontrolný systém školy

Zriadovateľom združených stredných škôl

- zabezpečiť materiálno-technické vybavenie pracovísk odborného výcviku